

C-V
MAR-2/0015

LA RECONQUESTA

DE

LLEYDA.

PER

EN JOSEPH PLEYAN DE PORTA.

SEGONA EDICIÓ.

LLEYDA.

Estampa Mariana á c. de Carruéz.

MDCCCLXXXIII.

LA RECONQUESTA DE LLEYDA.

I.

Del Segre junt la marge,—en terra ponentina,
En mitj camps d'esmeragdes—cenyida de marlets,
Hermosa ciutat s'alsa—qu'als núvols avehina
Sas arabescas torres—y altíssims minarets.

Es Lleyda la moresca,—la sens igual sultana,
Que 'l moro ha quatre setgles—ne guard' com rich tresor,
Es l'última reliquia,—que en terra catalana,
Aixeca encar briosa—sa altiva testa al sol.

Es del Islam la perla,—per qui fá anys somnia,
Del brau Pelós un vástech,—En Berenguer *lo quart*;
Regina sens corona—arrebassada un dia
De mans dels goths indómits—pe 'l poderós alarb.

Es la gentil doncella—per Jaume acristianada,
L'apostol de l'Iberia,—lo fill del Zebedeu,
Y á quina lley antiga—per durla altra vegada
Trevalla sens dás treua—l'insigne Berenguer.

¿Mes ¡ay! podrà 'l brau Compte,—lo may vensut en guerra,
Son noble y bell ensomni—realisar felís?
¿Veurá restituída—per fi á sa aymada terra
La cándida captiva—que guarda 'l sarrahi?

Veuralahi, sí, que l'hora—li ha dit s'es arribada
De anarla á pendre al moro—una gentil visió,
Tot afegint joyosa—que per aytal crehuada
Lo cel li ha fet comanda—de esserne 'l campeó.

Y des que 'l alt missatge,—mitj tremolós, va rebre
Lo Compte, sols suspira—donarli compliment,
Y esperonat sentintse—de gloria per la febre
Redós seu ne congrega—á las cristianas gents.

Y estols lluhits ne mira—ben pronte Barcelona
De tots indrets venirne—é il-lustres capithosts
Qué 'l éxit de la empresa—lo seu valor abona
Y pla amostren les armes—de llurs altius penons.

Ja á punt del camí empendrer—lo Compte, á la orella
Així á En Armengol, diuli,—lo seu cosí mes car:
«Tú sabs quánt mon cor ayma—á Petronilla bella,
Tú sabs quán ne desitjo—ab ella mullerarm'»

«Que Lleyda l'anell sia—de mon llarch prometatge,
Y sa mezquita 'l temple—hont rébi jo son cor,
Palau sa forta Açuda—de mon felís nuviatge,
Mirall de ma ventura—lo Segre rumorós.»

Y dant esperonada—á son corcer de guerra,
La vista al cel enlayra—lo Compte Berenguer;

Y al dols crit de *via á Lleyda*—se 'n estremix la terra,
Que n'alsa tot l'exércit,—posantse en mohiment.

Y á Lleyda vá ahont l'alarb l'aguarda
Parapetat darrera sos marlets,
Tal volta ja frisós per lo que tarda
De sas ballestas á posarse á tret.

Comanda la ciutat que 'l cristiá enveja
De taifas lo brau rey Almuthafir,
Á quí fa dias que 'l muslim festeija
Ab balls y serenatas cada nit;

Que no han parat per có dalt de la Zuda
Las zambras delitósas y 'ls saraus,
Puig de qu' ha d'esser la ciutat vençuda
Encara no s'ho creu nuyll dels alarbs.

Y així 'ls veureu tranquils per las murallas
Airosos rumbeixar sos alquicels,
Com en fosch carreró renyint batallas
De la finestra de una hermosa als peus.

Y los sons de la dolsa bandolina
Y 'l de la pandereta alegre só,
Y 'l eco del 'tabal, què, si amohina
Als vells, enjoya del jovent lo cor,

Encara sentireu dintre las casas
La delicia tot fentne del muslim,
Com veureu allá al fosch crugar las plassas
Alguna doncelleta ben gentil.

Y remors de conversas delitosas
De aymants parellas á qui encent l' amor,
Y cants y serenatas amorosas,
Encar se sentan d' un carré allá al fons.

Que es l' alarb tan fanátich de sos usos,
Com creyent de Mahoma y de sa lley;
Creu cego del Korán los mots confusos,
Pero veurá sa desgracia y no la creu.

Mes, ¡ay! qui sab si tan de pler molt pronte
Tornarse haurá en angoixa y crits de dol.

¿Qui pot de lo bon temps portar lo conte?
¿Qui sab quán de la ditxa 's pon lo sol?

També com Lleyda hem vist ciutats mimades
Pujar de la fortuna fins al cim,
Y desafiar al cel enfatuades
Per cáurer perdurables al abím.

Tambe, allá en llunyans jorns, Cartago y Roma
Brillaren com reginas en lo mon,
Y 'l poble que digué: *à mi ningu 'm doma*
A n' als peus caigué un jorn dels fills del Nort.

No donchs, gentil ciutat, així en la joya
T' adormis contant horas de plaher,
Com faria sencilla innocent noya
Enjogassada en sos volguts juguets.

La hora del despertar s' es arribada;
¿No veus com truca ja á ta porta 'l dol?
Cuitat pe 'l vent de lo favor mimada,
De ta ventura jo veij pondre 'l sol.

II.

Goijant sa fortuna
 de Lleyda 'l brau Rey
 à dalt la Alcaçaba
 fá estona segueix.
 Sentada á sa dreta
 ne té á sa muller,
 sa tendra maynada
 jugant á llurs peus.
 La cambra hont se trovan
 rellú com un cel,
 d' espills y de sedas
 de tantas que 'n té.
 Parlant de mil cosas
 van passant lo temps;
 y ara es de la última
 çambra que van fer,
 que s' escau la parla,
 ja sobre altres plers
 com son las casseras
 ó be los torneigs
 ó las algaradas
 que dan joya y bens.
 Sa dona l' escolta
 joliva y plascent,
 puig diu que li agradan
 tant bells aquefers.
 En eixas conversas
 lo Kady 'l sorprent,

anciá que á son cárrech
 las mezquitas té,
 y 'l Koran explica
 á n' al poble infél.
 L' esguart que ne mostra
 d' angoixa 'l bon vell,
 aixís que se 'l mira
 con mou á n' al Rey.
 —¿Que passa? preguntali,
 aquest amatent.
 Per tan trist estarne
 ¿Rahó be 'n tindreu?
 Kady lo que hi haja
 digau clar y prest.—
 Per tota resposta
 li entrega 'l bon vell
 de pergami un rotlle
 que clou roig sagell.
 Lo Rey frisós l' obra
 y atent lo llegeix.
 Sa escriptura gòthica
 apenas entén.
 Mes ¡ay! si la vista
 las ratllas no veu,
 lo cor que endevina
 tot cla ho decerneix.
 —Kady, 'l Rey exclama,
 no puch llegir més;
 sospito una cosa
 que de creurer tem,
 porque fael pressági
 de desgracia n' es.
 —¿Tan sols sospitaula?
 Donchs curt os quedeu.
 Lo Compte á eixas horas
 á Lleyda lleuger
 son pas encamina

al front de sa gent.
 Llegiu sino ab calma
 lo pergami aqueix.—
 —Es dir que ma párias
 cobrar no vol mes.
 —Lo Compte sols pensa
 en perdre al infel.
 —¡Pèdrelo! oh, mal-haja,
 açó ja ho veurém.
 —Sols resta la lluyta.
 —Donchs lluytarém fermes
 y si lo fat nostre
 d' esfonsarnos es,
 de Lleyda en las runas
 nos sepultarém.
 ¿Com sabs tú que 'l Compte
 aquí 's dirigeix?
 —Las lletras m' ho diuhen
 d' Ali-Mohamet,
 qu' avuy hi rebudas,
 y fà ja algun temps
 que á dins Barcelona
 éll propi escrigué.—
 Girantse á sa esposa
 li diu axí 'l Rey:
 —Del Kady las novas
 escoltat ja habeu.
 Per vostre sossego
 ser sols nos convé.
 Ab vos enduyeusen
 nostres fills á un temps
 y á la vostra cambra
 plegats m' espereu.
 La muller plorosa
 al Rey obeeix.
 Quan sol lo Rey miras
 s' acosta al bon vell

y ab veu insegura
 així va dient:
 —Kady, de ma estrella,
 si brillant un temps,
 los raix veig s' enfoscan
 y que s' fonguin tém.
 En perill mon regne
 molts jorns fa que veig,
 y si aquest perilla
 ¡oh! mon cap molt mes;
 pero avans que 's pérdin
 lo regne y lo Rey
 esforsos sens mida
 á tots nos cal fer.
 Tú n' ets de Abd-Alla
 amich de molt temps,
 de Zaida la bella
 lo fel confident,
 del wali de Fraga
 parent próxim n' ets.
 Ta sabia escoltan
 creuhen tos concells,
 y quant tu los digas
 farán deligents.
 Lo perill 'ls contas
 en que nos trovém;
 dils que de un jorn á altre
 vindrá En Berenguer,
 que la guerra santa
 crido avuy mateix.
 Digals que 'ls espero,
 que confio ab ells,
 y d' aquí á tres dias
 tots açí han de ser.
 Jo entretant la guerra
 pregonar faré,
 correrán los pobles

mos faels misatjers
y de tot lo regne
vindrà aquí la gent;
y sí lo fat nostre
d' esfonsarnos es,
de Lleyda en las runas
nos sepultarém.

Així digue 'l rey moro—cloyent los punys ardit
Llensant ensemps al aire—tremenda imprecació;
Tal volta de tanta ira—sentintse apenedit
Aprés baixá la testa—ab fonda connoció.

Lo vell prengué la porta—no menos connogut,
Alsant los ulls plorosos—en vers lo firmament,
Y ab pás calmós l' escala—baixant trist, lás y mut
Camí de la mezquita—seguí sens ferne esment.

III.

Quatre jorns fa que ha cridat
lo Rey de Lleyda als de entorn;
quatre 'n fá que flota al aire
del Profeta 'l vert penó,
y altres tants que en la mezquita,
quan toca al zenit lo sol,
lo musulm allí s' congrega
plé de angoixa y desconort.
Quatre jorns fa que partiren
del auba al primer albor,
misatjers cap á Cuirana,
cap á Fraga y á Monzó,
y en vers altres cent aldeas,
des d' hont, en lluhits estols,
van surtint camí de Lleyda
braus musulms d' aspecte airós.
Grants aplechs ne fá 'l rey moro
de forments y provisions,
puig si 'l setje ha de durarne
cal previndreu per ell tot;
y de gentades estranyes
guiant llurs camells y bous,
com si 'n fos Lleyda una Meca
van entranhi en professó.

Que la dolsaina no toca
ja fá també quatre jorns
ni 's sent repicá 'lpandero,

ni allà al tart aquells cantors,
alegría de doncellas
y del barri animació.
S' han sospés las serenatas,
ja cap tapada va al fosch
á resar á la mezquita

coberta ab son manto airós,
y 'ls cants bélichs de la guerra
han seguit als cants d' amor.
S' han parat las dolsas cambras
de l' Açuda en los salons,
que 'l Rey manco está per festas
y á sa muller fan tristor.
Y en lloch dels cantars joyosos
que s' escoltaban no ha molt,
sols se senten per la vila

de las escodas los cops
y 'ls remors dels que afanyosos
treballan dels murs entorn.
Dels ferrers en las fornallas
no s' hi apaga may lo foch,
de tants milers de sagetas
com fabrican nit y jorn.
Y voltat de sa maynada
dins sa llar l' alarb reclós,
passa 'l vespre alluhentantne
son coltell cobert de pols.
¡Ay, quán altra está la vila
de lo que en altres temps fou!
¡Quí la veijí y veijés ara,
s' ompliría de tristor!

Rebull de cap á cap la vila tota
Y al musulím, desficiós, que corra 's nota
Lo descuidat marlet á ferne fort;
Issa en éll llurs penons, que, al vent oneijan,
Y tots, sos aquefers, grants y xichs deixan
Al toch del ronch tabál nuyll fentse sort.

Y mentres sens descans se multiplican
Y ab afany la ciutat ne fortifican
Per ferla inespugnable á n' al cristiá,
Almuthafir de Zaida en companyía
Y d' Abd-Alla, capdill de grant valía,
A dalt l' Açuda en conferencia está.

També de Fraga 'l rey allí hi resta,
Aquell mateix, que un jorn, la negra gesta
Signá de la desfeta de En Nanphós,
Y 'l del jamay vensut castell sombrívol,

Enmarletat Monçó, l' Alcayd altívol,
Qual front may abaixá al cristiá odiós.

Per prova de respecte y deferencia,
De un hoste femeni ans la presència
Depose lo concurs sa aspecte fer;
Y Almuthafir, cedintli la otomana,
Invita á presidir á la sultana,
Que, dant las gracias, ja n' accepta ab pler.

Es Zaida, la regina poderosa,
Tan gentil com aposta y animosa,
Que en Ciurana obeheix lo sarrahí;
Y es Abd-Alla, 'l wali, que Mequinença
Ab noble ardor contra Aragó defensa,
Ab la mira d' alsar un regne allí.

Valent y generós en cent vegades
Al camp tarragoní ses algarades
Per ajudar á Zaida n' ha portat;
Mes si al nobles baté en aquella plana,
No ha pogut encar vence á la sultana
Del que ab ella sosté amorós combat.

Quán á la cita feta en l' Alcaçaba
Rebé la nova de que Zaida hi 'nava,
Corrent Abd-Alla n' encellá 'l corcer;
Que 'l moro á Zaida enamorat estima,
Com Mahoma allá al cel á sa Fatima
Adora encara sota rich doser.

Ansiós, donchs, de juntás á sa estimada,
Com fa lleugera au d' una volada
Quán corre al dols reclam de son amor,
Aixís Abd-Alla al rebre aquélla nova,
Diligent va volar vers qui li roba
L' albir y la alegría de son cor.

Y tant á pler se sent desde que 's mira
Aprop l' ingrata per qui foll sospira,
Que fins benèheix lo mal que causa n' es;
Puig si en pau á la regna no pot vence,
Guanyar en guerra contra 'ls cristians pense
Del amor de la mora lo procés.

Y alentat d' eixes dolses esperances,
Lo wali fa ofrena de ses llançes
Al concurs, de sa aymada allí devant:
—Vinga 'l cristiá, ne diu, que sa altivesa
De mos zenets ans la crudel bravesa
Se estrellará com nin front d' un gegant.

—No més l' altiu alarb deix' l' abrahoni
Lo Compte catalá, ni mes li doni
Las párias, que de esclaus son signe vil;
Y puig la guerra vol, trovi la guerra,
Y á una s' alsí la agarena terra,
Que cada alarb contra 'l cristiá 'n val mil.—

Així digué 'l brau moro, ab desenfado,
Ressonant sa veu aspra per l' estrado,
Mes dolsament de Zaida dintre 'l pit,
Y arrencant al concurs de son marasme,
Consegueix de son cor plé d' entussiasme
Lo sagrat foch comunicarli ardit.

Y tots á una, après de llargas horas,
Pera Zaida y Abd-Alla voladoras,
Puig ella al moro ja li ha dat son cor,
Convingueren aliats fer tots la guerra,
Y ans que al cristiá ceder un pam de terra,
Deixar de Lleyda un numantí recort.

IV.

Muntat en llur poltro—briós de batalla
 Cobert tot de malla—de prós rodejat,
 De bisbes y nobles—Raymond ne camina
 Ciutat sarrahina—valent á assetjar.

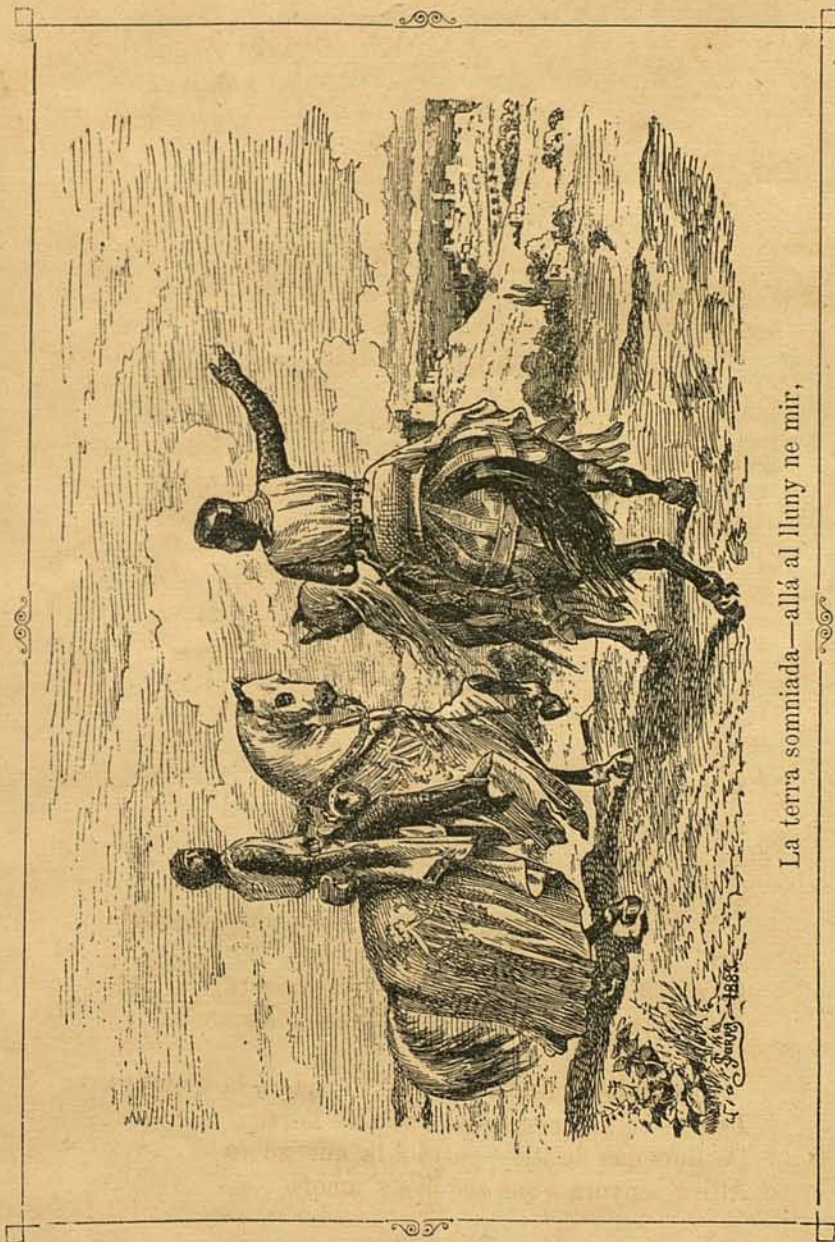
Esteses al aire—ses roiges banderes,
 Travessa çingleres,—afraus passa y colls,
 Hont vulla que arribi—nous hostes juntanshi,
 Hont vulla que avànsi—trovantne de nous.

Quin esplet; gentada—ab lloriga y vesta
 Ardida y tan llesta—may veren los nats;
 Cantant tots ne martxan—aymats tots á l' una,
 La infel mitja lluna—per 'na á soterrar.

• De Roda y Tortosa—de Vich y Girona
 Y 'l de Tarragona—insignes mitrats,
 Airosos lluhintne—brunyida armadura
 Ab grave apostura—van tots aplegats.

Y en Huch Fólch Cardona—Bell-lloch y Moncada
 Erill, Perelada,—barons de alt renom,
 Lo séquit van fentne—del Compte; darrera,
 Al front sa bandera—cent altres prohoms.

També lo de Ampurias—del Compte á la esquerra
 Joyós vá á la guerra—ab ánsia de llors,
 De llors que desitja—portá á la que adora
 Altiva senyora—que esquivá s' amor.

La terra somniada—allá al lluny ne mir,

Y així vá l' exércit—del Compte, martxantne,
Arreu aplegantne—ardits cavallers,
Que ansiosos de batres,—somnia la victoria
Ja 's miran de gloria —cobrirse y lloers.

Y al so de la trompa—que sona encisera
De martxa guerrera—al bélich compás,
Cent pobles travessa,—vers Lleyda fent vía,
Ab dolsa alegria—l' exercit cristiá.

Un cop del brau Compte—l' ardent llambregada
La terra somniada—allà al lluny ne mir,
Cridant á Armengaudó—d' Urgell á una bora
Li signa á la mora—Lareda y li diu:

«Demá al neixé 'l dia—devall sas murallas
Sagnosas batallas—renyirhi sabrém;
Ditxosos de naltres—si al cim de l' Açuda,
Del cel ab l' ajuda—la creu hi plantém.

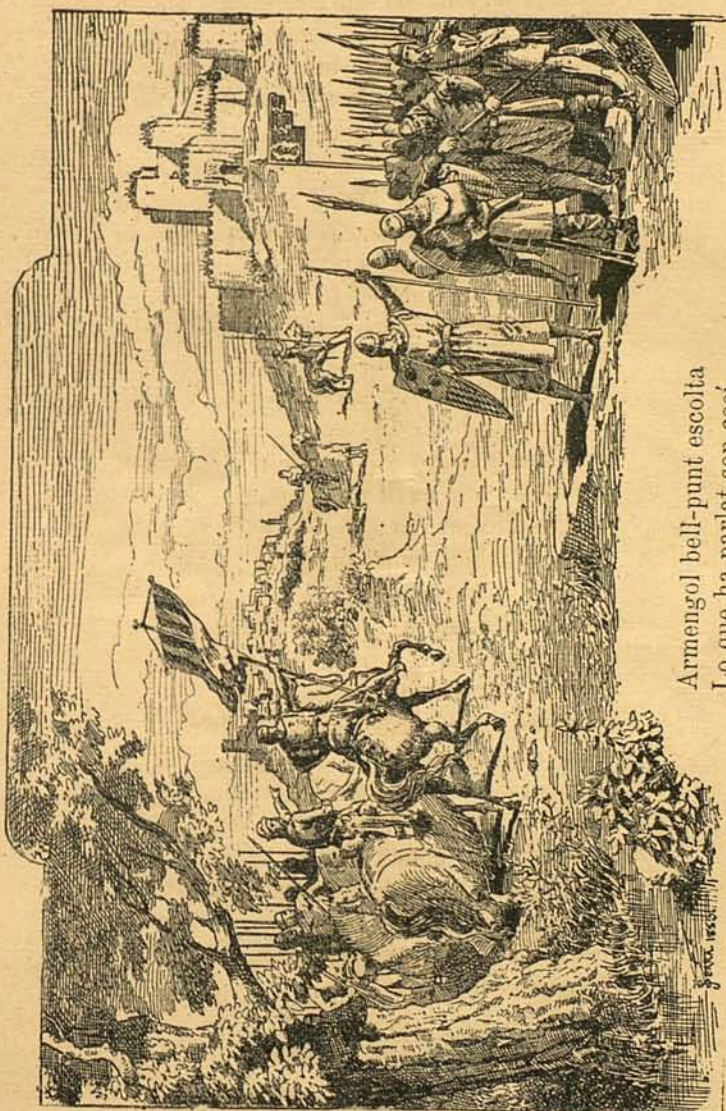
Y ab ayma enardida—y jovenivol aire
Sa vista n' enlaire—al cel ab sa esperit,
Y al crit de *via Lleyda*—ne crusa la plana
La forta host cristiana—martxant ab dalit.

La trompa guerrera—de nou ressonantne
S' agut só escampantne—va 'l vent per l' entorn,
Ronch só que al retrunyer—de Lleyda en la serra
Al moro n' aterra—causantli pahor.

~~~~~

Y ja 'l peu de Lleyda 'l Compte,
Hont s' hi mira ab regositj,
Buscant lloch pera sa tenda
Se fitxa en Gardeny ardit.

Y pensant que en l' *almohàlia* (1)
 Podria aquella establir,
 Crida á Armengol y li signa
 De Gardeny l' altiva cim.
 No diu mes Berengué al Compte,
 Quí al punt coneix son desitx;
 Y ansiós de darli contento
 Aixís contestantli diu:
 —Si aquell fort voleu per tenda
 Ahont romandre esta nit,
 Vostre gust també es lo nostre,
 Mes que dólgui al sarrahí;
 Parleu, senyor, y ans de gaire
 Veureu com ne sou servit. —
 —Essent vehí de ta casa
 Per hoste teu jo me 'n tinch,
 Y crech que á nuyll mes pertoca
 Darne allotjament anit. —
 Armengol bell punt escolta
 Lo que ha parlat son cosí,
 Tot frisós capgira 'l poltro
 Que mena aquell á sa albir.
 Com cavalca á tota brida
 Prompte en front dels seus se mir'.
 —Cavallers, diu, als que 'l rodan,
 Grants mercés avuy tením;
 D' aná á pendrer l' almohàlia
 Comanda me 'n fa 'l cosí;
 Y ans que l' alarb ho sospiti
 Y estengui 'l mantell la nit
 Nostre penó hem de clavarne
 D' aquells torellons al cim.
 Cavallers, que 'l cel vos aydi,
 Sant Miquel, y á dalt arditx;
 Ditxós quí en eix jorn de gloria
 Rébi de sanch lo baptism. —
 Y martxant al front lo Compte

Armengol bell-punt escolta
 Lo que ha parlat son cosí.

De sos cavallers gentils,
Y de sos braus urgellesos
En las batallas curtits,
De la enesprada Almohália
Guanyan los murs, y já adins
A la matansa feréstega
No escapa un sol sarrahí.
—Visca 'l cel, 'Raymond ne crida,
Tantost tan brau fet ha vist:
Mercé á sa grant ardidesa
Tenda já y bona, tenim.
Jo promet' per quán la déixi,
Si á Lleyda puch conquerir,
De Madona en honra alsarhi
Un celebrat monestir.—(2)
Y pujant amunt la coma
Per' na en sa tenda á fer nit,
Respirant pler y ventura
Li surt al pás son cosí,
A qui allargantli los brassos
N' estreny fort contra son pit.

V.

Ja 'l Compte, assaborintne mil delícies,
Des Gardeny ne contempla les planícies
Que de Lleyda s' extenen fins Montsant;
Veu d' Aragó com venen les milícies,
Y vá son pler muntant.

Regira ab sa ardenta llambregada
La plana, que de aldeas n' es sembrada,
De hermosas torres y de forts castells,
Y brollan de sa ment entusiasmada
Al punt mil recorts bells.

—Jo, diu, quán era noy, terra encisera,
Lloarte ne sentí com la primera
Que llumena d' Espanya 'l ponent sol;
Jo era un noy allavors, sols un noy era,
Tendre aucell de curt vol.—

—Mes noy y tot, conquistas fantasiava;
Ja minyó vindre á veuret somniava
De mon pare portant l' ardit penó,
Y era mon sómni pendrer ta Alcaçaba,
Mes era encar noy jo.—

—Mon pare après moría, sas senyeras
Encomanantme dugués á las fronteras,
Que á ma ambició poch amplas las troví;
Veijí que tú la causa d' açó n' eras
Y més, ¡ay! te volguí.—

—En Tortosa acabi despres d' aymarte;
Jo volía sens trehua conquistarte,
No podent resistí á mon sómni bell;
Aní al Aragó, y al contemplarte
Entre mon regne y éll.—

—Ma ambició va recreixer poderosa;
No vull, no,—me diguí,—oh terra hermosa,
Que un jorn mes te retingui 'l moro odiat;
Jo vull que la perla sías mes preciosa
De mon temut comptat.—

—Y des llavors sens descans de nit y día,
Fitxada en tú ma ardenta fantasia,
Com nou Moisés jo t' hi volgut de cor,
Com aymo á la mateixa terra mía,
Com s' ayma un sómni d' or.—

—Per có, com lo promés que á sa adorada,
Cerca afanyós per ferla sa esposada,
'T busco jo també Lleyda gentil,
Que vals tú ab ton turbant arrebossada
Lo que altrás ciutats mil.—

—Demá tal volta ja per mas senyeras
Fins á Castella no hi haurán fronteras,
Y d' enllá del nevat y hermós Pirineu;
Mes máncam per mas ditxas ser senceras,
¡Oh, Lleyda, lo cor teu!—

Aixís Raymond, lo noble, 's condoleya
A Lareda aguaytantse, y trist li deya,
Des Gardeny contemplantla amorosit;
Y fitxo allí restá fins que 'l ne treya
Ab sas ombres la nit.

VI.

En front la mitja-lluna—ne flota la senyera
Que de las quatre barras—ne mostra 'l roig escut;
Del vell Mont-públich sobre—s' aixeca la primera,
Tremola la segona—de Puig-Bordell demunt.

De atrás y d' impudicia—trist símbol n' es la una,
De llum, de fé y de gloria—n' es l' altra rich tresor;
Aquella representa del home—la nit bruna,
Al home brinda l' altra—los celestials conhorts.

Abdós, quína en la lluyta—se 'n endurá la gloria,
A dispustarse aprestan—odiantse de tot cor;
Si l' una es poderosa,—vá ab l' altra la victoria,
Com noble missatjera—que n' es del Redemptor.

Fa ja alguns jorns que 's miran—ab calma esfereidora
Com dos lleons que ansían—la lluyta comensar
Y á qui reté anguniosos—la febre voladora
Jaguts sobre la arena—llurs forsas recobrant.

L' alarb redós de Lleyda—ab greu despit contemple
De Berenguer las fortas—las may vensudas gents,
Allí ab los almogávors—los cavallers del Temple
Hi mir' mostrant llurs mantos—la benehida creu.

La creu que l' alarb s' ulla—ab vista aterrorida,
De mort, donantli angoixas,—estremidors esglays;

La creu, que essentne símbol,—per al cristiá, de vida,
Desperta sols venjansas—en l' increyent alarb.

Totduna, cuan lo Compte—mes descuidat estava,
Ne sent que 'l moro toca—lo belicós tambor;
Y al nunci de la lluyta—que dona la Alcaçaba
El Armengol contesta—juntant sas feras hosts.

Y en tant que desde Lleyda—ne surten á glopadas
Milers d' alarbs que guían—capdills braus y sanyuts,
En Berenguer espera—devant de llurs mesnadas
Que á frech de tir se posin—per la Mariola amunt.

Qui guanyará en la lluyta?—Caurá la mitja-lluna?
¿Triumfarán las barras—del Compte catalá?
¿Qui sab! Del Korán minva—corrent ja la fortuna,
En tant que 'l sol de gloria—s' aixeca del cristiá.

Miráu, del reyal surten,—anant á tota brida
Cent nobles que n' arboran—los seus ardots penons,
En tant que En Armengaudó—á sos barons ne crida
Y 's posa ab gentil aire—de tots los seus al front.

¿Quin ardiment! com lluhén—al sol las ricas mallas,
¿Y com lo pit n' aixampla—lo tech del anafil!
Ja de Gardeny ne deixa—lo Compte las murallas
Ansiós d' anar al moro—en lo camp-plá á batir.

Y al veure á llurs mesnadas—per la Mariola estesas
Que sols sa veu aguardan—per comensá 'l combat,
Via síus, Sant Jordi, crida,—y com llobas ofesas
A qui 'ls cadells ne preneu,—s' estimban vers l' alarb.

Y entre mil crits salvatjes,—comensan la matansa
Aixís la cimitarra—com lo cristiá coltell,
Y ab rábia se disputan—á veure qui n' alcanza
A fer mes morts, mes feyna,—ab menys espay de temps.

Allí 'l de Bell-lloch punya,—enllá 'l de Perelada,
Dalt Puig-Bordell Besora—n' atia sos lleons,
En tant que 'ls almogàvers,—manats per En Moncada,
Gardeny avall fán córrer—l' alarb à tomballons.

Y llarch espay ne dura—la lluyta esglayadora,
Abdós contraris fentne—proesas de valor,
Que ensemps van enardintne—ab veu atronadora
Almuthafir y 'l Compte—tot fentshi en ocasions.

No ab menys ardiment lluyta—lo valerós Abdalla
Ab ànsia de aplegarne—cullita de lloers,
Pera posals quán sia—finida la batalla
De sa vulguda Zaida,—radiant de joya als peus.

També 'l compte d' Ampúrias—ne mostra sa ardidesa
Cumplint com bó en la lluyta—á son estol guiant,
Ferint, matant, y ab ràbia—entrant á la escomesa
Per dins las filas moras—que van já reculant.

Y en mitx del terratrémol—y l' infernal eridória
Que n' alsan uns y altres,—n' acut lo brau d' Urgell
Quí ab llurs genets y llansas,—y als forts crits de *victoria*
La pór y esglay ne sembra—entre l' ardit infel.

Ja 'l camp l' alarb ne deixa,—ja adins de Lleyda 's fica
Darrera sas murallas—per veure de guarís,
En tant que En Armengaudó—ab sós barrons li pica
L' espatlla, 'l camp sembrantne—de morts y de ferits.

Y tornan á rependrer,—los del turbant, la brega,
Aydat per las ballestas—que plohuen dels marlets,
Als peus dels fossos sentne—mes dura la refrega
Ahont ja ab los malls fantshi—peons y cavallers.

Y als crits de *Santa Eularia*,—*San Jordi'ns dongui ajuda*,
De nou lo terratrémol—comensa á tots cantons.

Ja 'l moro ab ràbia torna—á anarne de vensuda;
Ja 'ls pochos que restan—buscan fugint la salvació.

¡*Victoria!* arreu s' escolta.—Guanyat n' ha la senyera
Que ab puny valent arbora—lo may vensut cristiá;
Y al toch que 'l cor ubriaca—de martxa placentera
Van remontant los nobles—la coma del reyal.

Y las mesnadas totas,—rublertas de alegría,
Petjant alarbs cadavres,—tot recullint los seus,
De sas seguras tendas—van reprement la via
Los pochos braus que encar vihuen—portantsen deligents.

Quan ja 'l camp desert queda—del sol allá á la posta,
A dal Gardeny á veurel—En Berenguer ne surt;
D' alarbs mira l' estesa,—y veentla y tot, li costa
De creurer que quell día—se n' haja fet tants munts.

«Retut n' ha set lo moro:—benhaja la fortuna,
Joyós n' exclama 'l Compte,—guaytant lo camp de dol;
Lo cel farà que pronte—l' altiva *mitja lluna*,
Acata de las *barras*—lo may vensut *penó*.»

Y de la nit la sombra,—n' extén sas negras alas
Com si volgués pietosa—cubrir aquell trist camp,
Hont ha pochos jorns ab joya,—lluhint sas ricas galas,
Sas festas celebraba—la secta del Islam.

VII.

Molts jorns ja fa que 'l moro—des l' última derrota
Tancat á dintre Lleyda ne resta esperucat,
En tant que del brau Compte—en lo reyal s' hi nota
Desitjos de tornarne—la lluyta á escomensar.

Barons hi ha molts que al moro—d' anar á retar provan
Y aytal fins á las portas—de Lleyda ha trucat sol,
Y 'ls crits del almogàvers—que á tret de fona 's troban
En va també n' insultan—l' alarb de nit y jorn.

Res pot alcansar surtin—sisquera á lluyta als fossos
Hont ja 's contentaria—l' contrari de renyir;
L' alarb recorda ab pena—encara llurs destrossos,
Y quan aquésts n' esmenta—son cor sent estremir.

En tant, lo temps transcorre,—pera l' alarb d' angunia,
Puig clar de sa sort mira—lo llóbreg desentllás;
Frisós de nit y dia—corcantlo la rancunia
Contempla com l' assetja—lo poderós cristiá.

D' En Berenguer l' exércit—estés per la Mariola
En tant jens se cap-fica—per l' esdevenidor;
En torn ó dins sas tendas,—movent dolsa tabola,
Alegre 'l soldat canta—ó be 's distrau joyós,

Y 'ls richs-barons y prócers—'vesats ja á aytal vida,
Indiferents ne miran—com van passant los jorns,
Puig per molts d' ells cap altra—ni ha mes divertida,
De mes distreta y bella,—de tantas emocions.

Y així ab dolsa recansa—veuréulos que s' entregan
A fantasiar batallas—contant mil fets arditos,
Quan allá al tart, al vindrer—la fosca, se congregan
A dins d' alguna tenda—pera passar la nit.

Mes si 'l cristiá 'ls jorns passa—sens gota de temensa
Pensant que 'l grat auxili—no mancará del cel,
L' astut muslim tortora—sens descansar sa pensa,
Urdint ab manya odiosa—cent llassos contra aquéll.

Enverinada saeta—fa jorns ja que 'n prepara
Per veure si clavarlahi—ne logra dintre 'l cor,
Puig si 'ls escachs tots pertne—jugantne cara á cara,
Provar vol de guanyarlos—mes sia de traydor.

Oiu, sino, cóm sona—l' heralt de las batallas
Quan menys lo cristiá pensa—sentir son agut so,
Miráu cóm mils de moros—coronan las murallas
Movent llarga gatzara,—profonda confusió.

Per la ferrada porta,—que vers á Gardeny guía,
Muntat en cavall negre—ne surt gentil alarb,
Que armat de totes armas—despay ne va fent via
De la enesprada coma—fins al peu á arribar.

Un cop alli ja 's trova—alsantse la visera
De Berenguer ne busca—los nobles de la córt,
Y ab mal urdida parla—però ab veu altanera
Los deregeix impávit—aqueixos soberbs mots:

«Dels musulms que guardan Lleyda,
 Y per ella perirán,
 Jo un ne só, y 'l que més ódia,
 A tots los capdills cristians.
 Vinch á retar al que vulla
 Surtir ab mí aquí á bornar,
 Y si la sort tinch de véncer
 Lluytaré ab quants surtirán.
 Tinch promés á ma sultana
 Durli lo cap de un cristiá,
 Tallat ab la mía gumia
 En bona lluyta campal.
 Dels valents, que en lo real miro,
 ¿Un cavaller no hi haurá
 Que mon lleal desafío
 A honra tinga aceptar?
 Noble soch com qualsevulla
 Dels que ab mí campearán,
 Abd-Alla 'm dich, y aquí espero
 Al cavaller més capdalt.»
 Dels cavallers que l' escoltan
 Cuatre 'n pujan ja á cavall,
 Y embrassant escut y llansa
 A parlá ab Berenguer ván.
 Tots la vénia sollicitan
 Per 'na 'l moro á castigar,
 Mes dels tres que primer parlan
 A nuyll tal honra s' ha dat.
 Lo jove compte d' Ampurias,
 Que es dels que parlan lo quart,
 Aixís ne diu á n' al Príncep,
 Ab los ulls espurnejants:
 «Jo, senyor, igual promesa
 Que 'l moro hi fet á la qu' aym;
 Jo hi promés á llurs peus durli
 La testa de un brau alarb,
 Y si os dignau permís darne

Veuré si puch alcansar
 La d' aquest orgullós moro
 Que insulta vostre real.»
 En Berenguer concedeixlahi,
 Y ja 'l de Ampurias ne part'
 Acalada la visera
 Ab port gentil y marcial.
 Bell-punt prop del moro arriba
 Breus mots abdós s' han creuat,
 Y girant quiscú son poltro
 Van corrent á cercá espay.
 Un cop abdós han pres terra
 Y partit tenen lo camp,
 Empunyan la forta llansa,
 Los peus ferment estrebats,
 Y apretant esperonada
 Escapan com á dos llamps.
 A mida que 'l camp acurtan,
 Ne va creixent l' ansietat,
 Dins de Lleyda per Abd-Alla
 En Gardeny per l' altre brau.
 Ja á punt de toparse 's trovan;
 Com renillan los cavalls;
 Que bé n' enflan las llansas,
 ;Visca 'l cel, y si son braus!.....
 Mes pe 'l cristiá es la victoria;
 Puig dels genets lo qui cau
 Es Abd-Alla, entre 'ls aplausos
 De la córt dels catalans.
 Dalt las murallas de Lleyda
 Uua mora s' ha esmayat;
 Es Zaida, la gentil Zaida,
 Que al veure en terra á sa aymant
 Sent que del pit va á saltarli
 Lo seu cor enamorat.
 Quan Abd-Alla 'l pols mossega
 De llur corcer á devall

Descavalcant lo d' Ampurias
 Ne vá aprop del alarb,
 Y brandint sa lluhenta escona,
 Compadiu mes que enfadat,
 Aixís al brau musulím diuli:
 «Ab-dalla, meu es ton cap.
 Tú 'l de un cristiá ne volías,
 Mes á aquést, que 'l cel l' ha aydat,
 Fácil li fore segarne
 Lo teu y endurse'l triumfant;
 Mes no 'l vol, y te 'l perdona
 Pe 'l nom de la qui has lluytat;
 Guardal per di á ta sultana
 La finesa de un cristiá,
 Que jo á ma dama he de dirli,
 Si acás torno á son palau,
 Que si ton cap no li port»
 Ne es per ocasió mancám,
 Sí perque á dama cristiana
 La fetor faría mal.»
 Y deixant al camp al moro,
 Avergonyit y humillat,
 Puja á son poltro y alegre
 Empreñt camí del reyal,
 Hont entre aplausos y hurras
 Lo reb Berenguer lo Sant,
 Sa cristiana acció premiantli
 Ab un carinyós abrás.

VIII.

Joliu En Berenguer tot passejantse
 Per Gardeny, recordant lo fet d' ahí,
 Pensa que 'l setje encar que poch avantse
 Ja 'l cor ne té guanyat del sarrahí:
 Y entre recorts y plans tot enlayrantse
 Va son esperit, quàn mira á son cosí
 Què surtint de llur tenda, ab alegria,
 Vers éll llurs passos festaner ne guía.

«Lo cel te porta aquí; may á milló hora
 Podias vindrer ni en mes bon instant,
 Li diu En Berenguer; fantasiadora
 Ma ardenta pensa en va vaij enfrenant.
 Captiu me te fa rato ubriacadora
 Fantasma que lo cor me va robant,
 Y necessito que 'l que 'm passa 't diga
 Per treurer de mon cor la greu fatiga.

«Hi somniat, y mes que somniat, encara,
 La he vista anit una gentil criatura,
 D' aspecte hermós y de bellesa rara,
 A un àngel consemblant en la figura;
 Raixos de llum surtían de sa cara
 Com los que 'l sol ne brolla quan fulgura,
 Y duya en una má, de la victoria,
 Tres coronas de llor, símbols de gloria.

»Jo no sé si era despert ó si somniaba,
 Mes si que 'm sembla encar sentir sa veu;
 La visió en l'altra ma gentil mostrava
 De Christ l'hermosa soberana creu,
 Y aixís amorosida me parlava:
 «Jo Eularia soch, que vetlla 'l Comptat teu.
 Las barras triuflarán, combat y espera
 Que triple triomf auguro á ta senyera.»

«Y reprenent lo vol se n'es tornada
 La visió celestial; jo la he seguida
 En tant poguí alcansarla ab ma mirada,
 Condolentse mon cor de sa partida.
 Recordo que ja al ser ben remontada
 Torná à girarse la visió benehida,
 Y amostrantme altra volta les coronas
 De un mar de llum va perdres en les ones.

«Jo no acerto, ni sé com esplicarme
 Mon car cosí eix somni de ventura,
 Ni puch per mes que ho cerco rahó darme
 De tant mágich portent, tanta hermosura;
 Despert estich y 'm sembla encar trovarme
 Devant de aquella celestial figura
 Que al oferirme los llores de gloria
 Triple m'ha dit que fore ma victoria.

«Y des llavors, que, tortorant ma pensa,
 Ensaijo 'l somni hermós de interpretar.
 Me esdevingué al esment que Mequinença
 Junt ab Fraga n'estant per conquistar,
 Y fitxantme de Lleyda en la defensa
 Ja 'm sembla l'estrany somni veurer clar,
 Puig la triple victoria trovo en una
 Si acometo de un cop la mitja lluna.

«¿No te ho sembla també? y no t'acora

Lo tindrer malversada avuy la gent,
 Quan en Fraga y Mequinença alhora
 Podém aprofitar son ardiment?
 Empresa n'es aquesta halagadora
 Que á dur á cap m'apresto diligent,
 Y puig avuy tot brinda á realisarla
 Fora fins crimen per demá deixarla. (3)

«Que partesca esta nit lo brau Moncada
 A Fraga ab sos peons y 'ls d'En Bellera,
 Y Mequinença ne será assetjada
 Pe 'l molt ardit Guillem, lo de Cervera,
 Y al contemplarse Lleyda així aislada
 Son orgull minvará, y ma senyera
 Flotant de las tres plassas á la vista
 Lo jorn aproparán de llur conquesta.

«¿No ho veus tú així també? ¡ay! si sabías
 Quán mon cor ne dalera ja de tindre
 Las tres fortas ciutats per sempre mias!
 Jo se bé que ho serán; mes, ne veig vindre
 Lo bell jorn que han fitxat las profecias,
 Y puig Eularia 'm mostra lo pervindre,
 Jo no dech vacilar, ans ma fortuna
 S'enfonzi en Occidente la mitja-lluna.»

Aixís á son cosí, que l'escoltaba,
 Parlá En Berenguer brau y enardit,
 Y á poch á dins sa tenda se n'tornava
 Lo cap plé de ilusions, de foch lo pit.
 Los plans que al dematí ne fantasiaba
 Ja en práctica 'ls posava aquella nit,
 Y 'l moro de abdós vilas s'estremia
 Devant de son penó, lo següent día.

IX.

Sempre l' amor ne fou valent; Abd-Alla
 Que pera Zaida ne sent batre 'l cor,
 Cent proesas ne fá per' agradarla,
 Cent proesas, mes ay, ab poca sort.
 Del jorn infaust en que vensut va serne,
 La revenja buscant un y altre cop,
 Mil voltas á escomés la gent cristiana,
 Mil voltas, lo cristiá 'eixint vencedor.
 Ja ab los de Fraga concertant surtidas,
 Ja ajudat del walí del fort Monzó,
 Ja de Ciurana ab la valent moresma
 De front ó á espatllas, be de nit ó jorn,
 Del Compte Berenguer, saltar ne prova
 Ab ira son real per duy la mort;
 Mes tot en va, com es en va oposarse
 Per desviar un riu del pas enfront
 Quant despres de tempesta xafagosa
 Devalla de la serra impetuós.
 Un jorn, de Zaida, satisfent desitjos
 Que mandatos per éll sagrats tots son,
 Volgüent forsar las enemigas filas

Surtí de Lleyda de los seus enfront.
 N' era allá al auba, l' hora en que son cálcer
 Obran al día las flayrantas flors,
 Lo camp y l' enemich tots reposavan,
 Dos cents eran los seus, mes triats tots.
 Lográ passar Abd-Alla las trinxeras
 Sembrant entre 'ls cristians arreu la mort;
 Mes á las portas al tornar de Lleyda
 A Abd-Alla 's veiji arribarhi sol.
 Parlant un altre dia dalt l' Azuda
 Dels braus almogavérs, que lleons son,
 «Jo, ne diu, sols ab cent de ma mesnada
 Vull ferlos anar tots á revolcons.»
 Surtí Abd-Alla, porque rés l' afronta,
 Surtí fora del camp, d' ira furiós,
 Mes los fills de las selvas catalanas
 Deixárenlo sens gent y sens penó.
 Y tants de contratemps tenen al moro
 Retut, y capficat y concirós,
 Puig clar ne veu que 'l sol de sa fortuna
 Camina á son ponent magestuós.
 Los llens de sas murallas badats mira
 Cada volta al cristiá mira mes fort,
 Tancats tots los camins d' auxili restan;
 ¿Qui ja podrá portá al alarb consol?
 Fins Zaida la gentil, la arrogant Zaida,
 A Lleyda ha abandonat á sa tristor,
 Salvant en negra nit l' ampla trinxera
 Ab son aymat volant en vers los monts.
 Y tot es desconort; dintre la vila
 La fam amostra ja son semblant torb,
 Los aires infestats ferint de sopte
 Rebuscan pels casals fins als mes forts.
 Y en vá en los minarets l' alarb invoca
 Postrat de son Profeta 'l sagrat nom,
 Que l's prechs fins á son cel ja poch hi arriban,
 Mahoma per son poble ja res pot.

Que l' hora de son fi s' es arribada
 Y res l' ha de valer; del cristiá l' sol
 Remontas magestuós y ans sa llum pura
 Ruinas sols ne veu l' alarb en torn.

X.

Cinch mesos fá que dura—l' encarnizada guerra
 Que 's fan la mitja-lluna—y la cristiana creu,
 Cinch mesos que 'l brau Compte—de Gardeny en la serra
 Espera en l' Alcaçaba—plantarhi 'l penó seu.

L' alarb minvat ne resta,—retut, sense esperansa,
 Mes ferm, diu, que vol tindrer,—per mes que açó li cost;
 Retut y tot, encara—plans forja de venjansa
 Y vol morir occintne—á la contraria host.

Cinch mesos que en la bretxa—com un lleó 's defensa,
 Ni trehuas ne demana—ni pensa en entregás;
 Ab rábia mira atónit—com lo cristiá n' avensa
 Creixent l' odi que 'l migra—dels guanys d' eix al compás.

¿Que 'hi fá que cada día—sas hosts véji delmadas
 Quán surt á las trinxeras—ab furia á combatir?
 Res pot del Rey minvarne—las iras sublevadas,
 Puig defensat Lareda—ne diu que vol morir.

Lo nóble Compte admira—sa indómита bravesa,
 Mes lley es de la guerra—lo tindrer sempre fort,
 Y cada jorn al vindrer—la llum, altra escomesa
 Ne dirigeix á Lleyda,—y sempre ab bona sort.

Y del ariet als tiros—los alts marlets enruna
 Que cauhen ab estrépit—dels moros entre 'ls crits,
 Puig mentre issada vejin—la impía mitja-lluna
 Repós no han de donarse—los cavallers ardots.

Y un jorn y un altre dura—la continuada brega
 Fent trontollar á voltas—los murs mitj derrocats,
 Que 'l moro irat defença—vuidant calders de pega
 Demunt la gent cristiana—al ésser assaltats.

Y rius de sanch rodolan—que al Segre se confonen
 Fins baix á Mequinença—tenyintlo d' encés roig,
 Duyent l' esglay als moros,—tant pronte d' ells s' adonen,
 Fins á matal del triumfo—la esperansa y 'l goig.

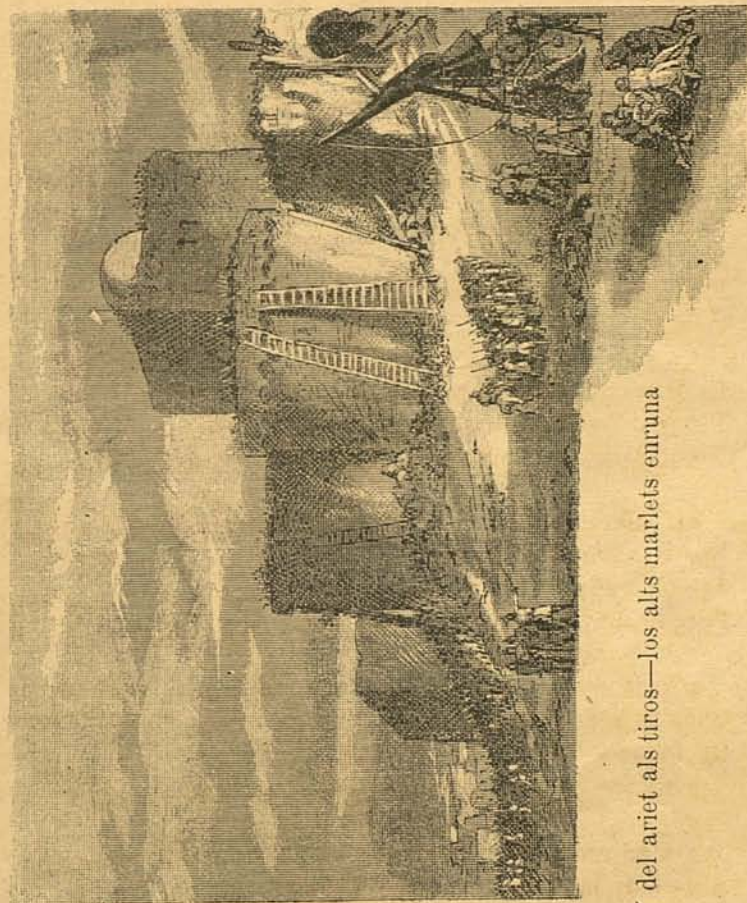
Un jorn, (del fresch Octubre—lo vintiquatre n' era,)
 En Berengué á sa tenda—ne crida als nobles tots;
 Tot just l' auba esclaria—la seva llum primera,
 Y entussiasmat parlantlos—diguels eixos curts mots:

«L' hivern, amichs, s' atansa,—y encar la mitja-lluna
 Nostre valor ne reta—alsant sa impura front:
 Jo vull que avuy la acoti—colgantla entre la runa,
 Perque may més l' enlayri—pera lo nostre afront.

«Cinch mesos fa que dura—la lluyta que empreníam
 Quan lo bell Maig la flayre—nos daba de sas flors,
 De fullas s' adornavan—los arbres quán veníam,
 Y avuy las fullas grogas—rodolan ja pe 'l pols.

«Ja més ni un jorn lo moro—lo nostre pas detura,
 A dalt de la Alcaçaba—avuy pujar devém;
 Avuy per sempre abátrer—devém la rassa impura,
 Avuy per més no alsarse—l' ignominiós harém.»

Y dant Berengué exemple—apreta esperonada,
 Portant sa forta destra—lo catalá oriflám,

Y del ariet als tiros—los alts marlets enruna

Seguit de son exércit—que ab veu entussiasmada
Del brau capdill, frenétich—lo seu valor aclam.

Y als crits de *Santa Eularia*,—*Sant Jordi y ferr'* desperta,
Lo cristiá estol se tumba—dins Lleyda en tots cantons,
Dels murs fent rebotarne—á la moresma aperta,
Que ab ràbia se defença—com 'corralats lleons.

Y tot la dia dura—la lluyta esglayadora
Que en Berenguer impávit—ne guía ab bras ardit,
Ferint y occintse ab ràbia—la gent cristiana y mora,
Matantse com á feras—fins á arribar la nit.

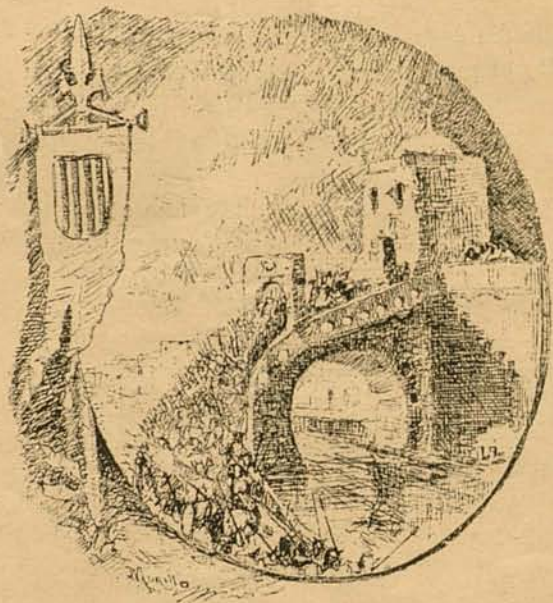
Quán eixa n' arribaba—la sanch ¡ay! ne corria
Per los carrers de Lleyda—com amples rierols;
Y per recort deixarne,—etern, de tant trist dia
La vila de un cap á altre—cremava feta un forn.

Y á la claror roigenca—de la pohorosa alimaria
Que 'ls herts casals ne feyan—entre espirals de fum,
Al brau Raymond va veures—alsant fervent pregaria
A Eularia, que crusaba—l' espay, tot plé de llum.

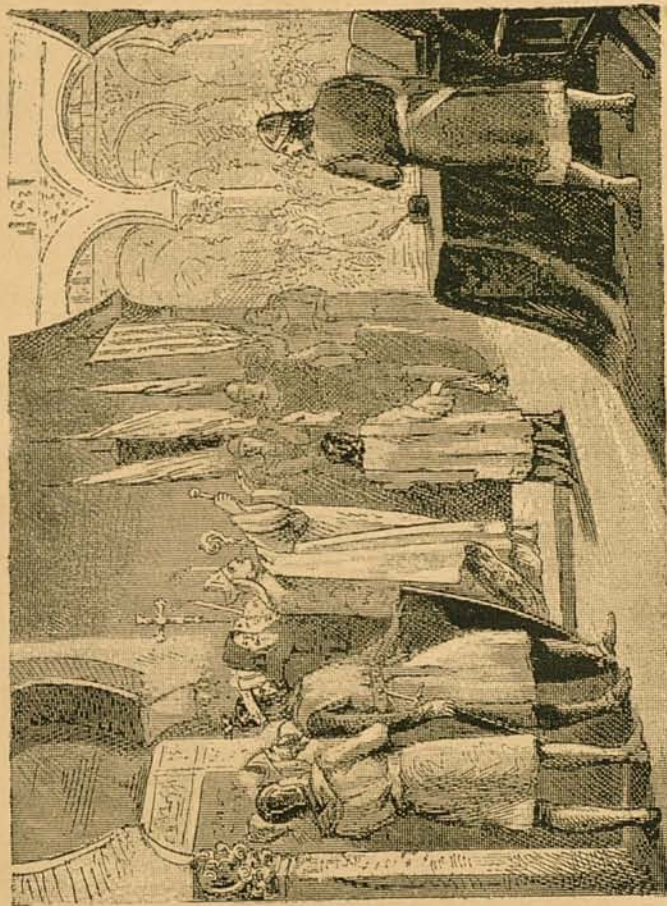
Ja entre vítors que n' aixordan,
Berenguer dels seus al front,
Entra á Lleyda ubriach de ditxa,
Entra á Lleyda ab Ermengol.
Festaner ne va lo Compte
Plé de joya; mes ¿com no?
Si dels jorns, diu, de sa vida
Cap n' ha vist de més hermós.
Caminant vers la mezquita
Diuli alegre En Ermengol:

«Ara si que á la púbilla
Podreu darli complert goig,
Y vostre desitj y ofrena,
Cumplir á satisfacció.
Ja la Açuda vostra queda,
Hont farà son niu amor.

Visca 'l cel, que la fortuna
Ne nasquí, senyor, ab vos.»
Y mitj somrient lo Còmpte
Pica á 'l polltro l' esperó,
Endressantse á la mezquita,
Hont los bisbes tots hi son.
La mezquita, ja sagrada,
Temple n' es del Redemptor.
Guarnit de olivera y palmas
Enamora que es un goig.

La mezquita, ja sagrada.

Berenguer á n' ell se n' entra
Ab lo pit ple de emoció;
Las pregarias que al cel alsa
Prou que n' ixen de son cor.
Acabada que es la festa
Surt del temple ab Ermengol.
A la porta de la Açuda
Dos missatjers trova, dos:
—Senyor, Mequinença es vostra.—
—Fraga es vostra ja, senyor.—
Diuhen l' un darrera l' altre,
Y tot girantse joyós
Vers son cosí lo bon Compte,
L' abraça ab dolsa efusió;
Y enlayrant al cel sa vista,
Flectant en terra 'l genoll,
—Gracias, diu, per mercés tantas,
Gracias vos dono, Senyor;
De la porta de dos reyalmes
Ab la clau 'vuy me 'n feu dó;
Vulgáu Senyor, que al obrirla
Hi tinga accés sols l' amor,
Que ab vincles sagrats uneixca
Catalunya y Aragó.—

NOTAS.

1.° Així l' cronista aragonés Zurita diu que s' anomenaba lo fort de Gardeny en l' època àrabe. *Almohàlia*, es lo mateix que fort dels *almohàdes*, rassa d' alarbs que dominaren en *Lareda*, Lleyda. Mes curiosa es la etimologia del nom *Gardeny* la cual podria derivarse del goht GARDS ó del alemany é anglés GARDEN que 's traduheix per *jardí*. IAHAR, en hebreu vol dir selva y essent molt probable que en l' època àrabe tinguessin los juheus ó hebreus sa barriada en aquest lloch, com ho prova lo tenir son cementir un poch mes enllà del actual polvorí, fins tal vegada al temps de sa expulsió, no seria estrany que hagués rebut d' ells lo nom, supossant, ab molt fonament, que la serra allavors debia ser una verdadera selva.

2.° Sabut es que en Gardeny tingueren los Templaris una de sas Batllías y que á la iglesia que aquí construiren y la que persesteix encara adossada á la casa forta ó convent, tingué per titular á la Madona ab la invocació de SANCTA MARIA DE GARDENY.

3.° Es tradició y així ho diuhen alguns autors, que En Berenguer assetjá al mateix temps que Lleyda las vilas de Fraga y Mequinença, las quals foren rendidas al cristiá en un mateix dia ó sia lo 24 d' Octubre de 1149, en que obrí aquella sas portas al victoriós Compte de Barcelona.

EPÍLECH.

La composició poética precedent, fou impresa en lo folletí del Setmanari local *El Leridano*, titolantlc Poema.

No 'ns hem atrevit á seguir donantli aquest nom, y per aixó en esta segona edició l' hem deixat apropósit en lo tinter, perque encar que ab l' intent de fer un poema escriguerem estos versos, la premura ab que haguerm de compóndrerlos (unas cuantas estonas) no 'ns deixá desenrotllar nostre pensament, ni tal volta hauriam sabut donar á nostra humil obreta l' entonació que exejeixen las d' aquesta clase. Tal com poguerem acabarla, l' enviarem á corre-cuyta al Certámen de Lleyda de 1880, hont tingué la sort de ser premiada, inmerecudament sens dupte, y aytal com allí 's presentá la publicarem la primera vegada. Avuy surt un poch correjida, no tant com ho necessita; pero així y tot, sino es una obra literaria, pensém que no está despossehida d' algun interés pera 'ls aymants de la localitat, á la cual exclusivament la consagram, donantla sens pretensions de cap mena á la estampa. No 'ns envaneixém ab lo títol de poeta, per mes que l' estimém honrosísim, y ab aixó, dit está, que conrehém la poesia per afició y ab l' únich objecte d' estimular als que 's senten inspirats per las musas, y anihua en son cor, junt ab les afeccions mes nobles, lo sagrat foch y 'l puríssim sentiment de la pátria.

ERRADAS.

~~~~~

<u>PLANA</u>	<u>VERS</u>	<u>DIU</u>	<u>HA DE LLEGIRSE</u>
9	17	Cuitat	Ciutat
15	11	Cuirana	Ciurana
31	6	El Armengol	En Armengol
32	9	Abdalla	Abd-Alla
»	23	barrons	barons
33	12	dal	dalt
34	9	lluyta	lluytá
45	16	defensat	defensant

